

**ОСВІТЯНСЬКЕ КРАЄЗНАВСТВО ДЛЯ ЛІТНІХ ЛЮДЕЙ:
реальність і контури на майбутнє?**

В статті розглядається питання вивчення студентами пенсійного віку туристичного краєзнавства, аналізується діяльність факультету туристичного краєзнавства Київського університету третього покоління, що діє в Інституті туризму Федерації професійних спілок України.

Ключові слова: туристичне краєзнавство, літні люди, Інститут туризму.

The article represents the problem of studying tourist local lore by elderly people. There has also been analyzed the activity of the corresponding faculty in Institute of Tourism as a department of Kyiv Third Age University.

Key words: tourist local lore, elderly people, Institute of Tourism.

У сучасному світі спостерігаються безпрецедентні демографічні зміни, пов'язані з подовженням тривалості життя людей пенсійного віку у багатьох країнах. Люди похилого віку довше залишаються здоровими і намагаються бути соціально активними. Вони багато спілкуються, подорожують, навчаються. Отримання нових знань дозволяє студентам пенсійного віку реалізувати свої здібності та бути самостійними. Цілком зрозуміло, що мета такої освіти – не отримати професію та працевлаштуватися. Освіта дорослих у пенсійному віці – це «неформальна освіта, що має за мету особистісний розвиток, соціальну адаптацію та збереження активної життєвої позиції людей похилого віку» [1, с.4].

Краєзнавство у цьому відношенні відіграє винятково важливу роль. Перш за все, у сучасному суспільно-політичному житті України помітно зросла роль краєзнавства, яке спрямоване на відновлення історичної пам'яті народу, виховання патріотизму громадян. По-друге, за словами академіка НАНУ П.Т.Тронька, краєзнавство є «безцінною скарбницею збереження

історичного досвіду багатьох поколінь, всього того найкращого, що витримало випробування часом у сфері матеріальної та духовної культури, своєрідним містком, що з'єднує покоління минулі з поколіннями сучасними та прийдешніми»[2, с.5]. Крім того, літні люди цікавляться історією рідного краю більш, ніж будь-яка інша вікова категорія населення. Власні спогади про дитинство, про батьків, традиції сім'ї, життєвий досвід створюють сприятливі умови для вивчення звичаїв, пісень чи обрядів інших регіонів. Спілкування з однолітками дає можливість виговоритися, поділитися наболілим, дізнатися щось нове.

Для задоволення таких потреб у багатьох країнах світу (США, Японії, Франції, Польщі та інших) відкрито спеціальні курси, навчальні центри, народні університети та факультети для літніх людей. Навчальні програми для даної категорії громадян складаються на основі психологічних і соціологічних досліджень з урахуванням їхнього життєвого досвіду і різнобічних інтересів. Коло досліджуваних дисциплін досить широкий: медицина, право, психологія, економіка, екологія, іноземні мови, садівництво, краєзнавство та багато іншого. Особливістю навчання є привнесення багатого життєвого досвіду літніх людей у навчальний процес, їх висока мотивація, бо навчання будується без обов'язкових програм [див. 3; 4].

Україна не стоїть осторонь загальноєвропейських та світових тенденцій розвитку освітніх програм для людей похилого віку. За останні 10 років було створено цілий ряд університетів третього покоління (далі УТТ) не лише у великих містах: Києві, Дніпропетровську, Запоріжжі, Львові, Харкові, але й у невеликих периферійних містах і селищах: Шостці, Євпаторії, Ковелі, Алчевську.

Розглянемо, як функціонує факультет туристичного краєзнавства Університету третього покоління в Інституті туризму Федерації професійних спілок України (далі ІТ ФПУ). Факультет розпочав свою роботу в 2010 році і успішно діє вже 2 роки.

Типовий базовий курс в університеті третього покоління розрахований на 72 години. Таким чином, «студент» літнього віку може одночасно навчатись на двох чи більше факультетах. Однак, факультет туристичного краєзнавства беззмінно користується популярністю серед літніх «студентів». Адже навчальна програма факультету зорієнтована на потреби та інтереси слухачів, а туристичне краєзнавство здатне органічно поєднати в собі минуле, сучасне і майбутнє, тому і користується такою популярністю.

Форми навчання на факультеті краєзнавства в ІТ ФПУ варіюються від лекцій і семінарів до практичних та виїзних занять, пішохідних та автобусних екскурсій. Тематичні розділи включають в себе розгляд природних рекреаційних ресурсів України (бальнеологічних, кліматичних ресурсів, печер і об'єктів природно-заповідного фонду), історико-культурних рекреаційних ресурсів України (замки і фортеці, спадщина ЮНЕСКО, національні музеї), транспортні тури, туристичні ресурси світу тощо. Розглянемо декілька тем, включених у вивчення «Туристичного краєзнавства».

Вивчення теми «Організація маршрутів і турів» сприяє розвитку умінь розробити свій власний маршрут для власної сім'ї, для подорожі разом із внуками чи своїми однолітками-друзями.

«Здоровий спосіб життя та активний туризм» - тема, яка завжди актуальна для літніх людей. Адже лише завдяки здоровому способу життя можна зберегти здоров'я, планувати і проводити активний відпочинок.

Теми «Готельна база України» та «Готельні комплекси світу» доповняють знання літніх людей про засоби розміщення, ознайомлять їх з новими методами бронювання місць в готелях, послугами, що їх пропонують готелі для літніх людей. Це, безперечно, стане в нагоді студентам при плануванні їх відпочинку.

«Організація харчування туристів» і «Організація та проведення тематичних банкетів» - теми, що користуються найбільшою популярністю. Під час вивчення цих тем, літні «Студенти» не лише вивчають теорію, але й

проходять тренінг з сервування столу для сніданку, обіду, святкової вечері, банкету. Часто під час вивчення цих тем виникають протиріччя між власним досвідом, як накривати на стіл та новими знаннями, отриманими на практичному занятті. Однак, колегіально всі протиріччя успішно вирішуються.

Протягом вивчення тем «Виноробство в Україні – історія та сучасність», «Розробка винних турів» літні люди отримують знання з культури споживання вина, знайомляться з історією знаменитих виноробних заводів «Інкерман», «Коктебель», «Массандра», вивчають смакові особливості популярних вин. Для студентів цього факультету проводять демонстраційну дегустацію вин.

Викладачі, котрі працюють з такими студентами, відзначають, що студенти в роках можуть дати фору молодим студентам в плані цілеспрямованості, серйозного ставлення до навчання, старанності. Мотивація до навчання у літніх людей – дуже висока, їх не потрібно примушувати. Проте, як свідчить наш практичний досвід, процес навчання літніх людей має багато «підводних каменів». Викладачам, котрі працюють зі звичайними студентами, не вистачає знань про особливості психології та фізіології літніх студентів. Необхідна певна підготовка викладачів до ролі не просто викладача, а консультанта, наставника. Адже домінуючим аспектом у навчанні літніх людей – є їх прагнення до самостійності, незалежності.

Існує також проблема і в укладанні навчальних програм, відповідних віку літніх людей. Мета кожного навчального закладу – дати якісну освіту. Діяльність УТТ не повинна перетворюватися на засідання клубу за інтересами, а має дати нові знання, сприяти саморозвитку їх особистості.

Ряд завдань перед УТТ потрібно вирішувати і на державному рівні, особливо стандарти освіти третього покоління та фінансування таких освітніх закладів для людей похилого віку.

Хочемо відзначити, що факультет туристичного краєзнавства в ІТ ФПУ має певні здобутки в навчанні літніх людей. Отриманий досвід може сприяти

вирішенню низки зазначених проблем у діяльності університетів третього покоління, а також долучати до духовної спадщини України все більше пошановувачів.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Ольчак К. Функціонування університетів третього тисячоліття [Електронний ресурс] / К.Ольчак// Бібліотека рефератів. – 2012. – С.4. – Режим доступу: [http:// www.elderly people.pdf](http://www.elderly people.pdf)
2. Тронько П.Т. Краєзнавство та туризм: проблеми взаємодії та співробітництва // Туристично-краєзнавчі дослідження. - Вип.1: Матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції "Туризм в Україні: економіка та культура (Світязь, 9 - 10 вересня 1998 р.). - У двох частинах. - К.: КМ - Трейдинг, 1998. - Частина перша. - С.5.
3. Carlton S., Soulsby J. Learning to Grow Older and Bolder / S.Carlton, J. Soulsby. - Leicester: NIACE, 1999. – 377 p.
4. The Carnegie Inquiry into the Third Age // Final Report. Life, Work and Livelihood in the Third Age: Research Paper. - Dunfermline: The Carnegie UK Trust,1993. – 298 p.